

July 2021

การประยุกต์ใช้การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

A. Mejang

W. Suksawas

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Mejang, A. and Suksawas, W. (2021) "การประยุกต์ใช้การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ," *Journal of Education Studies*: Vol. 49: Iss. 3, Article 7.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.49.3.6

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol49/iss3/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การประยุกต์ใช้การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้
ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

The Application of Self-Assessment and Reflection on Developing the Quality of Lesson Plans of
English Language Teachers

อารีรักษ์ มีแจ้ง^{1*} และ วรณประภา สุขสวัสดิ์²

Areerug Mejang^{1*} and Wannaprapa Suksawas²

บทคัดย่อ

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่หลักของครูในสถานศึกษา ขั้นตอนการปฏิบัติงานดังกล่าวเริ่มจากการที่ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อเสร็จแล้วจึงนำเสนอผู้บังคับบัญชาซึ่งอาจเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ หรือผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ จากนั้นจึงนำไปใช้จัดการเรียนการสอน ซึ่งครูจะได้ข้อมูลย้อนกลับจากการสอนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่อาจนำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในประเด็นของวิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบที่จะนำไปสู่การพัฒนาในส่วนนี้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอการประยุกต์ใช้การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนอกจากจะสร้างความเข้าใจให้แก่ครูภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการวางแผน และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจนแล้ว ยังส่งเสริมให้ครูใช้การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดในการตรวจสอบ และทบทวนการทำงานของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงานในวิชาชีพต่อไป

คำสำคัญ : แผนการจัดการเรียนรู้, การประเมินตนเอง, การสะท้อนคิด, ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

Article Info: Received 28 May, 2021; Received in revised form 7 July, 2021; Accepted 8 July, 2021

¹ อาจารย์ประจำแขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล : areerugm@hotmail.com

Lecturer in Department of Curriculum and Instruction, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

Email: areerugm@hotmail.com

² อาจารย์ประจำแขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล : wannaprapha_s@hotmail.com

Lecturer in Department of Curriculum and Instruction, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

Email: wannaprapha_s@hotmail.com

* Corresponding author

Abstract

Developing lesson plans is one of the important jobs of teachers in an educational institution. The first step in creating a plan is designing a lesson plan. After the plan is approved by the head of the department or the school principal, it can be applied in teaching and learning instruction. The teachers who apply the plan get records of their teaching, along with any problems found in their classes, which can be used as data in revising the plans. However, there are some issues that need to be refined, specially approaches and tools, which are essential for the development of the plans in this part. Accordingly, this article aims at introducing an application of self-assessment and reflection on developing the quality of lesson plans. The application not only helps increase an understanding among teachers on how to design and create effective clear lesson plans but also encourages teachers to apply self-assessment and reflection in examining and reviewing their works to foster professional development.

Keywords: lesson plan, self-assessment, reflection, English language teacher

บทนำ

การประเมินตนเอง (self-assessment หรือ self-evaluation) เป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการทบทวนไตร่ตรองการปฏิบัติงาน (review) และสะท้อนคิด (reflect) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา (improve) การปฏิบัติงานในภาระหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร (อวยพร เรื่องตระกูล และ สุนทรพจน์ ดำรงพานิช, 2551) การประเมินตนเองต้องมีการกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการปฏิบัติงานและพิจารณาว่า ตนสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ (Boud, 2003) ส่วนการสะท้อนคิด (reflection) เป็นการปฏิบัติของบุคคลในการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการทบทวนและสะท้อนคิดการกระทำของตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการแสวงหาแนวทางแก้ไขที่จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (จุฬินทิพา นพคุณ, 2561)

ในทางการศึกษา มีการนำแนวคิดการประเมินตนเองและการสะท้อนคิดไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูโดยมีความเชื่อว่า แนวคิดทั้งสองจะนำไปสู่การพัฒนาให้ครูเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) โดยพิจารณาได้ว่า ตนประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระสำคัญของบทเรียนหรือไม่ และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน (McCombs, 1997 อ้างถึงใน Cantu, 2015) แผนการจัดการเรียนรู้จัดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดังกล่าว ซึ่ง Johnson (2000) อธิบายว่า มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ความรู้ (knowing) เกี่ยวกับหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ความรู้เกี่ยวกับวัย ระดับความสามารถทางภาษา รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน และความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาผนวกเข้ากับความรู้ทางด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (pedagogical content knowledge) ของครู 2) การวางแผน (planning) เป็นการเชื่อมโยงความรู้จากองค์ประกอบที่ 1 ไปสู่การวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหาของบทเรียน และทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของบทเรียน จากนั้นจึงนำมาเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การปฏิบัติ (doing) เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนจริง และ 4) การสะท้อนคิด (reflecting) ที่ครูดคิดทบทวนอย่างไตร่ตรองเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนที่ผ่านมาของตนเอง

Artz et al. (2008 อ้างถึงใน Cantu, 2015) เรียกกระบวนการนี้ว่า วงจรของบทเรียน (lifecycle of a lesson) ที่แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนการนำบทเรียนไปสอน (pre-active stage) ซึ่งเป็นขั้นที่ครูใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในหลาย ๆ ด้านเพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 การนำบทเรียนไปปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน (interactive

stage) ที่ครูต้องประเมินว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนได้หรือไม่ การสังเกตผู้เรียนและการรับรู้บรรยากาศของชั้นเรียนอาจทำให้ครูต้องปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในขณะนั้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และระยะที่ 3 หลังเสร็จสิ้นการสอน (post-active stage) เป็นช่วงที่ครูสะท้อนคิด ประเมินข้อดีข้อเสียในการปฏิบัติการสอนที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้เสร็จสิ้นเมื่อครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นมาเท่านั้น แต่ยังคงต้องไปจนถึงการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนการสอนโดยมีการประเมินผลการนำไปใช้ และการสะท้อนคิดเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน (Longfiled, 2015) แนวคิดของการประเมินตนเองและการสะท้อนคิดจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจหากนำมาประยุกต์ใช้โดยบูรณาการกับขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษยังต้องพัฒนาอีกมาก เนื่องจากผลการสอบวัดความรู้ภาษาอังกฤษทั้งในระดับชาติและนานาชาติของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ และผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน

สาเหตุประการหนึ่งของปัญหาเกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครู อาทิ การจัดการเรียนการสอนที่ขาดการบูรณาการทักษะทางภาษา การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาน้อย การเน้นสอนไวยากรณ์และท่องศัพท์มากกว่าการให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะภาษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ขาดความหลากหลายและไม่สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน เป็นต้น (ซัชชรีย์ บุณนา, 2561) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่พบว่า ครูภาษาอังกฤษจำนวนมากมิได้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเลือกใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ จัดทำมาพร้อมกับหนังสือแบบเรียน เมื่อต้องเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเขียนไม่เป็น ไม่ถูกต้อง วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และไม่คงเส้นคงวาในการเขียน (เอนก ศิลปะนิลมาตย์, สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2539, 2549 อ้างถึงใน อารีรักษ์ มีแจ้ง, 2560))

ปัญหาเหล่านี้อาจเกิดขึ้นจากขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาที่เริ่มจากการที่ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อเสร็จแล้วจึงนำเสนอผู้บังคับบัญชาซึ่งอาจเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระหรือผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ จากนั้นจึงนำไปใช้จัดการเรียนการสอน ซึ่งครูจะได้ข้อมูลย้อนกลับจากการสอนเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่อาจนำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในประเด็นของวิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบที่จะนำไปสู่การพัฒนา ผู้เขียนจึงต้องการอธิบายขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ครูภาษาอังกฤษ โดยมีการนำแนวคิดของการประเมินตนเองและการสะท้อนคิดมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของการตรวจสอบ ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยในการพัฒนาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ และช่วยให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นงานที่มีความละเอียดและซับซ้อนซึ่งครูต้องบูรณาการความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาผนวกเข้ากับความรู้ทางด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ประสบการณ์ในการสอน และทักษะการคิด เพื่อออกแบบกิจกรรมตลอดจนถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หากออกแบบได้เป็นอย่างดีจะทำให้บทเรียนที่สอนมีความหมายต่อผู้เรียน สามารถสร้างแรงจูงใจ ความสนใจให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน และชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอน การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณลักษณะดังกล่าว เริ่มจาก

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลตามที่วางแผนไว้ไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการจัดการเรียนรู้

ประเด็นที่ครูต้องนำมาพิจารณาไตร่ตรองในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ เนื้อหาของบทเรียน ผู้เรียน วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูต้องศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญของบทเรียน รวมทั้งวิเคราะห์ผู้เรียน จากนั้นจึงคัดเลือกวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดกับผู้เรียนและเนื้อหาของบทเรียน (Jones, 2020; Shen, et al., 2007) การวางแผนการจัดการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยหลักในการบ่งชี้คุณภาพของบทเรียน ครูต้องวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบ ในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอการวางแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่อิงกับแนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (backward design) ของ Wiggins and McTighe (1998 อ้างถึงใน อาริรักษ์ มีแจ้ง 2563) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (identify desired results) โดยต้องกำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ (knowledge) หรือด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด หรือพฤติกรรมทางด้านสมอง 2) ด้านทักษะ / กระบวนการ (process) หรือด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว การปฏิบัติในลักษณะของความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว รวดเร็ว และ 3) ด้านเจตคติ (attitude) หรือ เจตพิสัย (affective domain) เป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก การเห็นคุณค่า และการยอมรับ ทั้งนี้ต้องระบุให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติสิ่งใดได้ และสาระสำคัญหรือความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ยั่งยืนหรือคงทน (enduring understandings) คือสิ่งใด

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดหลักฐานการประเมินผลการเรียนรู้ (determine acceptable evidence) เพื่อประเมินว่า ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้จริงหรือไม่ อะไรคือหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ ในขั้นตอนนี้ ครูต้องกำหนดหลักฐานที่จะใช้ในการประเมิน (assessment evidence) ซึ่งมีความหลากหลายทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการและแบบที่เป็นทางการ อาทิ การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน การสอบถาม พูดคุย แบบฝึกหัด แบบทดสอบทั้งในลักษณะของแบบทดสอบย่อย แบบทดสอบกลางภาคเรียน ปลายภาคเรียน การกำหนดข้อคำถามแบบปลายเปิด หรือประเด็นปัญหาที่ให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล และนำเสนอ การทดสอบตามสภาพจริง การมอบหมายภาระงาน หรือ ชิ้นงานให้ปฏิบัติ เช่น การเขียนเรียงความ จดหมาย โคลงกลอน การสัมภาษณ์ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การเล่านิทาน การโต้วาที การทำโครงงาน เป็นต้น ประเด็นที่ควรคำนึงถึง คือ การวัดประเมินผลการเรียนควรใช้วิธีการ เครื่องมือที่หลากหลาย และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน (Krulatz, 2013)

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการเรียนการสอน (plan learning experiences and instruction) การเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นครูจึงควรเลือกวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) การให้ตัวป้อนที่เป็นเนื้อหาทางภาษาที่เข้าใจได้และมีความหมาย 2) ความเชื่อมโยงและการเรียงลำดับของกิจกรรมในบทเรียน 3) ความหลากหลายของกิจกรรมและรูปแบบการจัดการชั้นเรียน 4) ความยืดหยุ่นของกิจกรรมการเรียนการสอน 5) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในการใช้ภาษาอย่างเพียงพอ และ 6) การช่วยเหลือชี้แนะและให้แนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียน (Jensen, 2001; Krulatz, 2013) และเมื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จแล้วครูต้องพิจารณาสื่อที่จะใช้ในกิจกรรมว่าควรเป็นสื่อประเภทใด และจะนำเสนออย่างไร (Shen, et al., 2007)

กล่าวโดยสรุป การวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของการออกแบบแบบย้อนกลับเน้นที่หัวใจหลักของการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยทั้ง 3 ประเด็น ต้องมีความสอดคล้องกัน ข้อมูลที่ได้จากการวางแผนในขั้นตอนนี้จะนำไปใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนดต่อไป

2. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้นอกจากจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ และจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ โดยเรียงลำดับอย่างเหมาะสมแล้ว ความละเอียด ถูกต้อง และความชัดเจนในการเขียนรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบก็ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน สำหรับองค์ประกอบของ แผนการจัดการเรียนรู้ อารีรักษ์ มีแจ้ง (2563) แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนหัว และส่วนรายละเอียด (ภาพ 1) โดยผู้เขียนนำมาอธิบายประกอบเพิ่มเติมพร้อมทั้งชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญ เพื่อให้ครูเกิดความระมัดระวังในการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ดังนี้

ภาพ 1

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

1. ส่วนหัว แผนการจัดการเรียนรู้	
วิชา	ชั้น
หน่วย/เรื่อง	เวลาชั่วโมง
2. ส่วนรายละเอียด	
สาระสำคัญ	(บทสรุปของเนื้อหาสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนจดจำ)
มาตรฐานการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้	(จากหลักสูตรแกนกลางฯเฉพาะที่สัมพันธ์กับบทเรียน)
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	(พฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้เมื่อจบบทเรียน)
สาระการเรียนรู้ / เนื้อหาทางภาษา	(เนื้อหาทางภาษาที่สำคัญในบทเรียน)
กระบวนการเรียนการสอน	(ลำดับขั้นตอนในการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน)
สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน	(สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในบทเรียน)
การวัดและประเมินผล	(วิธีการ/ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดประเมินผลการเรียนรู้)
บันทึกหลังสอน	(การสะท้อนคิดของครูภายหลังการสอน)
ภาคผนวก	(ส่วนแสดงสื่อและเครื่องมือการวัดและประเมินผล)

2.1 ส่วนหัว ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อรายวิชา ระดับชั้น ชื่อหน่วย / เรื่อง ระยะเวลาที่ใช้ในการสอน สำหรับการเขียนส่วนนี้ประเด็นที่ครูควรให้ความสนใจคือ การระบุหน่วย / เรื่องที่จัดการเรียนการสอน หากระบุทั้งหน่วยและ เรื่อง ควรให้มีความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น หน่วยชื่อว่า reading newspapers ชื่อเรื่องคือ การอ่าน hard news stories (ข่าวที่รายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น) จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ชื่อหน่วยจะกำหนดไว้กว้าง ๆ แต่ชื่อเรื่องมีความเฉพาะเจาะจง สะท้อนให้เห็นเนื้อหาที่จะสอน ในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์กับชื่อหน่วย ในส่วนนี้จากประสบการณ์ของผู้เขียนมักพบว่า ครูบางคนนำชื่อหน่วยหรือเรื่องในหนังสือแบบเรียนมาเขียน ซึ่งบางครั้งไม่บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า บทเรียนนี้

จะสอนเรื่องอะไร นอกจากนี้ การกำหนดเวลาการสอนไม่จำเป็นต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมง ในทางตรงกันข้าม ครูควรยึดเนื้อหาของเรื่องที่จะสอนเป็นสำคัญ เรื่องที่มีเนื้อหามาก ซับซ้อน หรือยากในการทำความเข้าใจ อาจใช้เวลามากกว่าเรื่องที่มีเนื้อหาน้อย หรือเป็นเรื่องที่ง่าย ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนเรื่องที่ยากอาจใช้เวลาในการสอนเพียง 1 ชั่วโมง แต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนเรื่องที่ยาก ซับซ้อน อาจใช้เวลาในการสอน 2 ชั่วโมง

2.2 ส่วนรายละเอียด มีข้อมูลสำคัญที่ต้องระบุดังนี้

1) สาระสำคัญ เดิมใช้คำว่า ความคิดรวบยอด หรือโมโนติ หมายถึง บทสรุปของเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนจดจำได้ เพื่อนำไปใช้ภายหลังจากจบบทเรียนนั้นแล้ว สาระสำคัญควรเขียนให้เป็นหลักการในภาพกว้างที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลต่าง ๆ โดยไม่ระบุรายละเอียดปลีกย่อย ดังตัวอย่างการเขียนสาระสำคัญในการสอนเรื่อง การอ่านข่าวภาษาอังกฤษ ที่ครูจะสอนหลักการอ่าน 5W 1H ที่ใช้ในการอ่านข่าวประเภทรายงานเหตุการณ์ ดังนี้

“การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจัดเป็นข่าวประเภทหนึ่งในหนังสือพิมพ์ เนื่องจากจุดประสงค์ของการเสนอข่าว คือ การให้ข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริง เมื่ออ่านแล้วผู้อ่านจะต้องสามารถเข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ ของข่าว โดยใช้หลักการอ่านข่าว 5W 1H ได้แก่ Who, What, Where, When, Why และ How เพื่อจับประเด็นว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ทำไม และอย่างไร”

2) มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน การออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงต้องอิงมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้จึงเป็นแผนอิงมาตรฐานการเรียนรู้ (standards-based lesson plan) ผู้สอนต้องระบุตัวชี้วัดที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนไว้ เช่น ในบทเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนการอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ ตัวชี้วัดควรประกอบด้วย

ตัวชี้วัดที่ ต. 1.1 ม.3/4 เลือก / ระบุหัวข้อเรื่อง ใจความสำคัญ รายละเอียดสนับสนุน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

ตัวชี้วัดที่ ต. 1.3 ม.3/2 พุดและเขียนสรุปใจความสำคัญ / แก่นสาระ หัวข้อเรื่องที่ได้จากการวิเคราะห์เรื่อง / ข่าว / เหตุการณ์ / สถานการณ์ที่อยู่ในความสนใจของสังคม

อนึ่ง หากเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมที่ไม่จำเป็นต้องอิงกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง ในหัวข้อนี้ ครูควรปรับเปลี่ยนหัวข้อเป็น “ผลการเรียนรู้” ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น ๆ

3) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นการนำเป้าหมายที่ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ที่ได้วางแผนไว้มาบันทึกลงในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยระบุพฤติกรรมที่ชัดเจนสามารถนำไปสู่การวัดและประเมินผล อาทิ หลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “รู้และเข้าใจ” เนื่องจากไม่ชัดเจนว่าจะประเมินว่า ผู้เรียนรู้และเข้าใจได้อย่างไร หรือด้วยวิธีใด ดังนั้น อาจใช้คำว่า “อธิบาย” ที่จะชัดเจนว่า ประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน โดยการให้พูดหรือเขียนอธิบาย เป็นต้น นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ที่ระบุควรอยู่ในกรอบของความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ในบทเรียนการอ่าน ครูบางคนระบุวัตถุประสงค์ว่า ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน การเขียนดังกล่าวอาจเกินเลยความเป็นจริง เนื่องจากนิสัยรักการอ่านไม่ใช่พฤติกรรมที่สามารถประเมินได้จากการสังเกตพฤติกรรมขณะเรียนในชั้นเรียนเท่านั้น ต้องอาศัยการติดตามเป็นระยะทั้งในและนอกห้องเรียน สำหรับตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์ เช่น

เมื่อจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียน (สามารถ)

- (1) อ่านออกเสียง สะกดคำและบอกความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในข่าวได้ (K)
- (2) ระบุใจความสำคัญ และรายละเอียดของข่าวที่อ่านได้ (K)
- (3) วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวที่อ่านได้ (K)

(4) ใช้เทคนิค 5W1H ในการอ่านข่าวได้อย่างถูกต้อง (P)

(5) ตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอ่านข่าว (A)

อนึ่ง ในหนึ่งบทเรียนสามารถมีวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านได้หลายข้อ แต่ทั้งนี้ก็มีข้อสังเกตว่า วัตถุประสงค์ด้านความรู้ควรมีจำนวนข้อมากกว่าวัตถุประสงค์ด้านอื่น

4) สารการเรียนรู้ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวภาษาในบทเรียน เช่น คำศัพท์ สำนวน โครงสร้างทางไวยากรณ์ เป็นต้น ในการปฏิบัติครูต้องศึกษาบทเรียนแล้ววิเคราะห์ด้วยประสบการณ์ของตนเองว่า ผู้เรียนได้เรียนอะไรมาแล้วบ้าง และอะไรคือความรู้ใหม่ที่ครูจะต้องสอน (Macalister & Nation, 2020) จากนั้นจึงนำมาเขียนตามประเด็นที่กำหนด อาทิ บทเรียนที่สอนทักษะการพูด สารการเรียนรู้ อาจประกอบด้วยประเด็น ดังนี้

คำศัพท์ สำนวน :

โครงสร้างทางไวยากรณ์ :

การออกเสียง :

ประเด็นทางวัฒนธรรม :

ปัญหาที่พบในการเขียน คือ ครูบางคนอาจไม่ได้วิเคราะห์บทเรียนและแยกแยะระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ เช่น คำศัพท์ จึงบันทึกคำศัพท์ที่ต้องสอนลงไปทั้งหมด ทำให้มีรายการของคำที่ต้องสอนเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องเสียเวลาในการสอนสิ่งที่นักเรียนมีความรู้อยู่แล้ว แทนที่จะใช้เวลาส่วนนี้ไปกับการสอนเนื้อหาใหม่ หรือฝึกฝนการใช้ทักษะภาษาอื่น ๆ

5) กระบวนการเรียนการสอน เป็นการอธิบายขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบ หรือวิธีสอนที่ครูได้วางแผนไว้ โดยมีรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทครู ผู้เรียน การใช้สื่อ และการใช้เครื่องมือวัดประเมินผล กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุพฤติกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สำหรับกระบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) เน้นการสอนโดยยึดแนวทางของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (communicative language teaching) ดังนั้น ในการสอน อาทิ ทักษะฟัง-พูด ขั้นตอนการสอนจึงประกอบด้วย ขั้นนำเสนอ (presentation) ขั้นฝึกปฏิบัติ (practice) และขั้นการใช้ภาษา (production) หรือหากเป็นการสอนทักษะการอ่าน ขั้นตอนการสอนประกอบด้วย ขั้นก่อนอ่าน (pre reading) ขณะอ่าน (while reading) และหลังอ่าน (post reading) (Nation & Macalister, 2021) เป็นต้น

ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ครูควรอธิบายกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นดังที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นที่รับรู้กันว่า ไม่มีวิธีการสอนใดที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ นอกจากวิธีสอนตามแนวคิดข้างต้นแล้ว ผู้สอนอาจใช้วิธีสอน เทคนิคการสอนอื่น และสามารถบูรณาการกิจกรรมที่สะท้อนแนวคิดใหม่ ๆ ทางกระบวนการเรียนการสอนเข้าไป เช่น แนวคิดของการเรียนรู้แบบตื่นตัวหรือเชิงรุก (active learning) การสอนแบบบูรณาการทักษะ (integrated-skills instruction) แนวคิดของการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (student-centered approach) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนภาษา (technology integration in language learning) เป็นต้น

6) สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นการระบุประเภทหรือชนิดของสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนในบทเรียน ได้แก่ สื่อเอกสาร อาทิ ใบความรู้ ใบงาน แบบฝึกหัด หนังสือ ตำรา เอกสารอ้างอิง ฯลฯ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เช่น เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ วิดีทัศน์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระดาษ ปากกา สี สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Youtube Line สื่อของจริงและแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องสมุด ครูต้องระบุสื่อทั้งหมดให้ครบถ้วน แล้วนำสื่อในส่วนที่เป็นเอกสารไปแนบไว้ในภาคผนวกท้ายแผน ส่วนสื่อประเภทอื่นเพียงแต่ระบุชื่อสื่อ หรือชื่อ website หรือ URL เท่านั้น

7) การวัดและประเมินผล เป็นการระบุชื่อของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามที่ได้ออกแบบไว้ตั้งแต่ต้น ซึ่งต้องตรวจสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน และมีกระบวนการใช้เครื่องมือเหล่านี้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

8) บันทึกหลังสอน เป็นส่วนของพื้นที่ที่เปิดไว้สำหรับให้ครูสะท้อนคิดเกี่ยวกับการสอน โดยบันทึก ประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจภายหลังการจัดการเรียนการสอน อาทิ กิจกรรมที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จ กิจกรรมใดที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเหตุใด และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการสอน ข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสอน ของครูในครั้งต่อไป (Jensen, 2001)

9) ภาคผนวก คือ ส่วนที่รวบรวม จัดแสดงสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลในรูปแบบ เอกสารตามที่ระบุไว้ในหัวข้อสื่อ และการวัดและประเมินผลของบทเรียน ซึ่งอาจเป็นบทอ่าน บทสนทนา ตัวอย่าง งานเขียนที่นำมาใช้ในการสอน รูปภาพ ใบความรู้ ใบงาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบสังเกต เกณฑ์การประเมิน ซึ่งจะทำให้ แผนการจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์สำหรับครูท่านอื่นที่เข้าไปสอน แทน สื่อเหล่านี้จะช่วยอำนวยความสะดวกที่ไม่ต้องไปจัดทำหรือจัดหาสื่อการสอนด้วยตนเอง

หากครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบข้างต้นอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน และตรวจสอบความสอดคล้องของการเขียน ประเด็นต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน จะทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพของชั้นเรียนเห็นภาพพฤติกรรมครู นักเรียน และรับรู้ได้ถึงบรรยากาศ ของชั้นเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพของการเรียนการสอนโดยไม่ต้องไปสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียนจริงได้

การตรวจสอบและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดทำโดยผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ และเขียนองค์ประกอบที่กำหนดอย่างถูกต้องดังที่ ได้อธิบายมาข้างต้น เป็นแนวทางที่ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามควรมีการตรวจสอบ แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ครูสามารถทบทวนและพัฒนาการทำงานของตนได้ การตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้มี 2 ลักษณะ คือ 1) การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ดังจะเห็นได้ในงานวิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่ได้รับทุน หรือแม้แต่งานวิจัยการทำ ผลงานเพื่อเข้าสู่วิทยฐานะของครู ที่มีเครื่องมือในการวิจัยเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยมักนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม หรือคุณภาพก่อนนำไปทดลองสอน และ 2) การประเมินด้วยตัวของครูเอง หรือโดย คณะครูตามแนวคิดของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community: PLC) โดยให้เพื่อนครู เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มสาระ ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็งทาง วิชาการให้กับครู และทำให้ครูได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง การประเมินประการหลังเป็นการประเมิน ที่นักวิชาการสนับสนุนให้ครูปฏิบัติเนื่องจากการเป็นครูที่ยั่งยืน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการตรวจสอบและปรับปรุง แผนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวที่มีการนำแนวคิดการประเมินตนเอง และการสะท้อนคิดมาใช้ในการดำเนินการ โดย ในส่วนของการประเมินตนเอง ผู้เขียนได้นำเกณฑ์การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่กระทรวงศึกษาธิการ จะประกาศใช้ในการประเมินวิทยฐานะของครูในปลายปี พ.ศ.2564 โดยมีกรอบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมิน การจัดการเรียนการสอน (สำนักงานสภาการศึกษา, 2564) พร้อมทั้งตัวอย่างเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมตัวของ ครูภาษาอังกฤษ การตรวจสอบและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้สามารถกระทำได้ 3 ระยะ ดังนี้

1. ก่อนการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้

การตรวจสอบในขั้นตอนนี้กระทำหลังจากที่ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว จึงนำแผนการจัด การเรียนรู้ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ จากที่ได้อธิบายมาก่อนหน้านี้แล้วว่า องค์ประกอบของแผนการจัด การเรียนรู้แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น การประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากการพิจารณา

ความครบถ้วนขององค์ประกอบแล้ว ยังต้องพิจารณาความสัมพันธ์ ความสอดคล้องของแต่ละส่วนด้วย อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ของบทเรียน วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล (Darma, et al., 2018) ในที่นี้ ผู้เขียนนำเสนอประเด็นที่ใช้ในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตาราง 1

ตาราง 1

ประเด็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษ

ประเด็นการประเมิน
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
1) กำหนดองค์ประกอบของแผนครบถ้วนครอบคลุมความต้องการจำเป็นของการสอน
2) การเรียงลำดับองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมช่วยให้เข้าใจง่าย
2. การเขียนองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละประเด็น
1) สาระสำคัญ ระบุสาระสำคัญของบทเรียนได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน
2) มาตรฐาน / ตัวชี้วัด ระบุการเรียนรู้ได้ครบถ้วน และสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน
3) วัตถุประสงค์การเรียนรู้
(1) สอดคล้องกับสาระสำคัญ
(2) สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน
(3) สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด
(4) ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย
(5) มีความชัดเจนแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกับตัวผู้เรียน และนำไปสู่การวัดประเมินผล
4) สาระการเรียนรู้
(1) ระบุเนื้อหาทางภาษาไว้อย่างครบถ้วนสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน และวัตถุประสงค์การเรียนรู้
(2) เรียงลำดับหัวข้อ / ประเด็นของเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
5) กระบวนการเรียนการสอน
(1) มีลำดับขั้นตอนชัดเจน เหมาะสม สะท้อนให้เห็นวิธีการสอนที่ใช้
(2) มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน
(3) มีกิจกรรมที่หลากหลาย
(4) เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียน
(5) สามารถสร้างแรงจูงใจ และสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน
(6) มีการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่
(7) มีการจัดการชั้นเรียนที่หลากหลายทั้งกิจกรรมเดี่ยว เป็นคู่ และเป็นกลุ่ม
(8) สอดคล้องกับแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
(9) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม
(10) มีการบูรณาการทักษะทางภาษาอย่างเหมาะสม
(11) มีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนดในการสอน
(12) สามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษ

ประเด็นการประเมิน

6) สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

- (1) สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน
- (2) มีความหลากหลาย
- (3) มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
- (4) ระบุรายการสื่อที่ใช้ครบถ้วน ถูกต้องชัดเจน

7) การวัดและประเมินผล

- (1) มีการประเมินผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติวิชา
- (2) สอดคล้องกับตัวชี้วัด และวัตถุประสงค์การเรียนรู้

8) ภาคผนวก มีสื่อและเครื่องมือการวัดและประเมินผลแนบเป็นหลักฐานอย่างครบถ้วน

ครูสามารถนำประเด็นที่ใช้ในการประเมินนี้ไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ อาทิ แบบมาตราประมาณค่า (rating scale) แบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบประเมินที่มีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (rubrics) หรือแบบประเมินในเชิงคุณภาพ ที่ให้ผู้ประเมินเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ในประเด็นที่กำหนด (open-ended) ผู้ประเมินซึ่งอาจเป็น 동료ครูหรือคณะครู เมื่อประเมินเสร็จจึงรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ว่าส่วนใดยังมีความบกพร่องอยู่ก็ให้ดำเนินการปรับปรุง โดยการคิดพิจารณาทบทวนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดทำขึ้น หาแนวทางและวิธีการใหม่ในการปรับเปลี่ยนก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง

2. ขนส่งนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน

การประเมินในส่วนนี้กระทำโดยครูจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว หากครูดำเนินการด้วยตนเองก็อาจใช้การบันทึกวีดิทัศน์การสอน เพื่อนำมาดูและประเมินด้วยตนเองในภายหลัง หรืออาจให้เพื่อนครูเข้าสังเกตการสอนในชั้นเรียน แล้วประเมินโดยอิงกับแนวคิดของความสามารถในการจัดการเรียนการสอน 8 ประเด็น ของ Ambrose et al. (2012) ที่กระทรวงศึกษาธิการนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนี้

- (1) มีการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
- (2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
- (3) มีการสร้างแรงจูงใจการเรียนรู้
- (4) มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูล หาความรู้ด้วยตัวเอง
- (5) ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- (6) ใช้สื่อ จัดสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม
- (7) มีการให้ผู้เรียนได้ฝึกการกำกับตัวเองในการเรียนรู้
- (8) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอน

นอกจากนี้ครูยังสามารถปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ได้ในขณะสอน เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จากการสังเกตผู้เรียนและบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น ครูสังเกตเห็นสีหน้าของผู้เรียนที่ดูขมวด หันไปถามเพื่อนข้าง ๆ

ครูจะประเมินได้ทันทีว่า ผู้เรียนไม่เข้าใจสิ่งที่สอน ครูต้องพิจารณาแนวทางแก้ไขและตัดสินใจในช่วงเวลานั้นว่า ควรทำอย่างไร เช่น อธิบายซ้ำ ยกตัวอย่างเพิ่มเติม พูดให้ช้าลง หรือปรับการพูดอธิบายจากที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

3. หลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอน

ครูควรสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านพ้นที่หลังเสร็จสิ้นการสอน หากทิ้งเวลาไปนานอาจทำให้จำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ ประเด็นที่ครูควรนำมาสะท้อนคิด ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น ผู้เรียนตามบทเรียนไม่ทัน กิจกรรมการเรียนการสอนง่าย หรือยากไป การสอนบทเรียนนี้ในครั้งต่อไป ควรมีการปรับปรุงในประเด็นใดบ้าง (Longfield, 2015) ซึ่งจะช่วยให้ครูตระหนักถึงจุดอ่อน จุดแข็งในการสอนของตนเอง ในขณะเดียวกัน สามารถนำข้อมูลไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้ (Artz et al., 2008 อ้างถึงใน Cantu, 2015) บันทึกหลังสอนที่อยู่ส่วนท้ายของแผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการสะท้อนคิดของครูได้เช่นกัน ทั้งนี้ การบันทึกข้อมูลของครูต้องมีใช่เพียงการบรรยายเหตุการณ์ เช่น บรรยายากการเรียนการสอน ปัญหา / อุปสรรคที่เกิดขึ้นและการแก้ไขที่ครูได้ดำเนินการไปเท่านั้น แต่ควรบันทึกในลักษณะของการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น การค้นหาข้อสรุป และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป

บทสรุป

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นภาระงานในหน้าที่ครูที่ควบคู่ไปกับการสอนในชั้นเรียน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน อย่างไรก็ตาม บริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียน สภาพชั้นเรียน สื่อการเรียนการสอน ล้วนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูต้องปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดในทุกระยะ ได้แก่ ก่อนการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้สอน ขณะปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน และหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาการสอนของครูสู่การเป็นครูมืออาชีพ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จุฬินทิพา นพคุณ.(2561). การสะท้อนความคิดผ่านสมุดบันทึกภาพของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 307-321.
- ชัชชรีย์ บุนนาค. (2561). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย และข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์ การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564-2568. ใน ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์ (บ.ก.), *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2* (น. 235-241). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล ระดับชั้นมัธยมศึกษา*. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานสภาการศึกษา. (2564, 25 มกราคม). *ผลการประชุมคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ครั้งที่ 1/2564*. https://otepc.go.th/th/content_page/item/3262-1
- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมผ่านเว็บเรื่อง การสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการทักษะสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(4), 110-131.

- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2563). หน่วยที่ 7 หลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ใน *ประมวลสาระ* ชุดวิชา 22762 สาระวิชาทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ หน่วยที่ 1-7 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, น. 1-57). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- อวยพร เรืองตระกูล และ สุนทรพจน์ ดำรงพานิช. (2551). การประเมินตนเองเพื่อการพัฒนา ใน *เติมเต็มความรู้: รู้คิด รู้ทำ* (น. 1-26). ศูนย์คุณธรรม.

ภาษาอังกฤษ

- Ambrose, S. A., Bridges, M. W., DiPietro, M., Lovett, M. C., & Norman, M. K. (2012). *How learning work: Seven research-based principles for smart teaching*. Jossey-Bass.
- Boud, D. (2003). *Enhancing learning through self-assessment*. Routledge.
- Cantu, D. V. (2015). *Applying reflection and self-assessment practices to integrative STEM lessons: A design-based research study to develop an instrument for elementary practitioners* [Unpublished doctoral dissertation]. Old Dominion University, DOI: 10.25777/jaq8-0263
https://digitalcommons.odu.edu/stemps_etds/60
- Darma, S. D., Suwarno, B., & Mulyadi, M. (2018). English teachers' difficulties in designing a lesson plan (RPP) based on KTSP (A study on English teachers at vocational high schools in Bengkulu city). *Journal of Applied Linguistics and Literature*, 2(1), 1-11. <https://doi.org/10.33369/joall.v2i1.5871>
- Jensen, L. (2001). Planning lessons. In M. Celce-Murcia. (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (3rd ed). (pp. 403-408). Heinle & Heinle.
- Johnson, A. P. (2000). It's time for Madeline Hunter to go: A new look at lesson plan design. *Action in Teacher Education*, 22(1), 72-78. <http://dx.doi.org/10.1080/01626620.2000.10462994>
- Jones, S. (2020). Developing a pedagogy of empowerment: Enabling primary school writers to make meaningful linguistic choices. In H. Chen, D. Myhill, & H. Lewis. (Eds.), *Developing writers across the primary and secondary years: Growing into writing* (pp. 154-170). Routledge.
- Krulat, A. (2013). Teaching Norwegian to beginners: Six principles to guide lesson planning. *Journal of the National Council of Less Commonly Taught Languages*, 5, 2-14. <http://www.ncolctl.org/files/Teaching-Norwegian-to-Beginners.pdf>
- Longfield, J. (2015). Reflective teaching lesson planning steps. *Teaching Academy*, 55.
<https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/teaching-academy/55>
- Macalister, J., & Nation, I. S. P. (2020). *Language curriculum design* (2nd ed.). Routledge.
- Nation, I. S. P., & Macalister, J. (2021). *Teaching ESL/EFL reading and writing* (2nd ed.). Routledge.
- Shen, J., Poppink, S., Cui, Y., & Fan, G. (2007). Lesson planning: A practice of professional responsibility and development. *Educational Horizons*, 85(4), 248-258. <http://www.jstor.org/stable/42923698>